

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN NARGİLE KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

DETERMINING FACTORS AFFECTING THE USE OF NARGHILE BY UNIVERSITY STUDENTS

Rahşan ÇEVİK AKYIL Ayşegül KAHRAMAN Neşe ERDEM

Adnan Menderes Üniversitesi Söke Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik, Aydın, Türkiye

Anahtar sözcükler: Üniversite öğrencisi, nargile, sosyal içicilik

Keywords: University students, water pipe, social smoking

Geliş tarihi: 20 / 01 / 2018

Kabul tarihi: 08 / 05 / 2018

ÖZ

Amaç: Nargilenin, sağlığa zararları konusunda yeterli bilgiye sahip olunmamasının yanı sıra tat, koku, rahatlatıcı etkiler ve arkadaşlarla sosyalleşme fırsatı oluşturması gençler arasında nargileyi cazip hale getirmektedir. Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin nargile kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmaya, 19.12.2016-30.12.2016 tarihleri arasında nargile içen toplam 110 öğrenci dâhil edilmiştir.

Bulgular: Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, en fazla nargile içen öğrenci grubunu hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin en fazla rahatlamak ve sosyalleşmek için nargile içtikleri, %70.9'unun nargileden keyif aldığı, %63.6'sının daha az zararlı olduğunu düşündükleri aromatik nargile kullanımını tercih ettikleri, %66.4'ünün bir seansta 1 saat ve üzerinde nargile içtikleri saptanmıştır. Öğrencilerin %42.7'si her gün içmeyi ara sıra içildiğinde nargilenin zararlı olmadığını, %42.7'si de nargilenin bağımlılık yapmadığını, %41.8'i nargilenin sigaradan daha zararlı olduğunu, %62.7'si nargilenin akut fizyolojik ve sağlık sorunlarına neden olabileceğini ifade etmişlerdir.

ABSTRACT

Objective: In addition to not having sufficient knowledge about the health hazards of water pipe, it also makes water pipe more attractive for young people to have the opportunity to socialize with their friends and to taste, smell and relaxing effects. This study was conducted in order to determine the factors that affects the use of water pipe by university students.

Materials and Methods: A total of 110 students who participated in the narrative study between 19.12.2016-30.12.2016 were included in this descriptive study.

Results: According to the findings obtained from the study, the students who had the most water pipe were the students of the Nursing Faculty. It was determined that the students who participated in the study were mostly smoking hookahs to relax and socialize, 70.9% of them enjoyed the water pipe, 63.6% prefer to use aromatic water pipe, which they think is less harmful, 66.4% of them had been smoking a water pipe for 1 hour or more. 42.7% of the students stated that they do not smoke every day and when they occasionally smoke it is not harmful, 42.7% said it is not addictive, 41.8% said it is more

harmful than cigarettes and 62.7% said it could cause acute physiological and health problems.

Conclusion: *University students generally have superficial knowledge about the effects of hookah on health. Although nurses have more knowledge about the effects of narghile on health, more use of narghile has confirmed the popularity of water pipe's social smoking role.*

GİRİŞ

Tütün kullanımının bir çeşidi olan nargile, Farsça hindistan cevizi anlamına gelen "nargil" sözcüğünden gelmektedir (1-3). Farklı şekil, boyut, malzeme ve renkleri oluşan nargilenin; lüle, ser (gövde) ve marpuç bölümleri vardır (1-4). Lüleden ve serden geçen duman, şişenin içinde bulunan su ile karıştıktan sonra marpuç ve ağızlık yardımıyla soğutulmuş içilmektedir (2,4). Nargilenin, kullanılan tütünün özelliğine göre; natürel ve aromalı olmak üzere iki farklı sunumu bulunmaktadır (1,2). 400 yıllık bir geçmişe sahip olmasına rağmen, son 20-30 yılda nargilenin meyve kokuları ve katkı maddeleri ile aromatik hale getirilmesi, kullanımında büyük artışa neden olmuştur (2,4-8). Sigaradan sonra ikinci büyük küresel tütün salgını olarak nitelendirilen nargilenin sağlık üzerine birçok olumsuz etkileri bulunmaktadır (1,2, 9-12). 20-80 dakika süren bir nargile içiminde inhale edilen duman miktarı, sigaradan 100 kat daha fazladır (1,2,6,8,13, 14). Bu durumda, nargile kullanıcıları sigara kullanıcılarına göre daha fazla toksik maddeye maruz kalmaktadırlar. (1,2,6,10,13). Bu toksik maddeler içinde, karsinojen bileşenler, nikotin, karbon monoksit, formaldehit, polisiklik aromatik hidrokarbonlar (PAH), arsenik ve kurşun yer almaktadır (1,2,8,14). Kullanımı giderek artan nargilenin özellikle gençler arasında popülerite kazandığı gözlenmektedir (1,6,9,10,15,16). Genellikle gençlerin yarısından fazlasının nargileyi genellikle 19 yaşından önce kullanmaya başladıkları bildirilmektedir (17). Önceleri orta ve ileri yaştaki kişilerin alışkanlığı iken, son yıllarda gençlere yönelik ola-

Sonuç: *Üniversite öğrencileri genel olarak nargilenin sağlığa olan etkileri hakkında yüzeysel bilgilere sahiptirler. Hemşirelerin nargilenin sağlık üzerine etkileri konusunda daha fazla bilgi düzeyine sahip olmalarına rağmen daha çok kullanmaları nargilenin sosyal içicilik rolünün popüleritesini doğrulamaktadır.*

rak pazarlanmakta, kolej, orta ve yüksek okullarda tütün kullanım metotları arasında ikinci sırada yer almaktadır (1,6). Literatürde de; nargilenin katkı maddeleri ile aromatik hale getirilmesinin, sosyal ortam oluşturmalarının, sigaraya göre daha zararsız olduğu düşüncesinin ve sosyal medyanın gençler üzerindeki etkisinin nargile kullanımında artışa neden olduğu belirtilmektedir (3,4,8,12,14). Diğer nedenler arasında kolay ulaşılabilirliği, uygun fiyatlılığı, yanıltıcı endüstri pazarlama kampanyaları ve sunumunun durdurulmasını teşvik etmek için kanıta dayalı müdahalelerin olmaması yer almaktadır (8,12,14). Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) 2012 yılı verilerine göre; 13-15 yaş arası öğrencilerin nargile kullanım oranı %10,5'e yükselmiştir (17). Yine ülkemizde, lise öğrencileri arasında nargile kullanım oranı %19, üniversite öğrencileri arasında da %18,9-32,7 olarak tespit edilmiştir (18).

Evden veya yaşadığı ortamdan ayrılma, yeni ortama adapte olmaya çalışma, geleceğe yönelik belirsizlikler üniversite öğrencisinin kaygı ve stresini arttırmaktadır. Üniversiteli gençler, stresli ortamdan uzaklaşmak, geçici olarak rahatlamak için çeşitli alanlara ve alışkanlıklara yönelmektedirler (7,19). Bu alışkanlıklardan biri olan nargile kullanım sıklığındaki artışın üniversite öğrencileri arasında sağlığa zararları konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları veya sosyalleşme aracı olarak görmelerinden kaynaklandığı bildirilmiştir (7). Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin nargile kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma, üniversite öğrencilerinin nargile kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak planlandı ve yapıldı.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih

Araştırma, Adnan Menderes Üniversitesi (ADÜ) Batı Kampüs'ün de okuyan, nargile içen 19.12.2016-30.12.2016 tarihleri arasında, çalışmayı kabul eden öğrencilerden sözlü onam alınarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini; ADÜ Batı Kampüsü'nün hemşirelik, sağlık hizmetleri ve işletme bölümlerinde okuyan toplam 2519 öğrenci, örneklem grubunu ise üniversitenin Batı Kampüsü'nde bölüm ayrımı gözetmeksizin herhangi bir bölümde öğrenci olan, nargile içen ve çalışmaya katılmayı kabul eden 110 öğrenci oluşturdu.

Veri Toplama Araçları

Verilerin gözlem altında anket uygulama tekniği ile toplandığı çalışmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından literatür bilgisine dayalı olarak hazırlanan katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerine ait "Genel Bilgi Formu", Nargile Kullanım Özellikleri ve Nargile ile ilgili görüş ve yaklaşımlarına ait "Nargile Bilgi Formu" kullanıldı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmadan elde edilen bulguların istatistiksel analizleri için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 18.0 programı kullanıldı. Çalışma verileri ortalama±standart sapma (ss) ve yüzde (%) ile gösterildi. Niceliksel verilerin normal dağılım testlerinden Kolmogorov-Simirnov testi uygulanarak çalışma verilerinin normal dağılım gösterip gösterilmediğine bakıldı. Nitel değişkenler için Kikare (chi-square) testi veya çapraz tablolarda beklenen değerlerin 5'ten küçük olduğu durumlarda Fisher'in kesin ki-kare testi (Fisher's Exact

Test) uygulandı. Sonuçlar, %95'lik güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyi anlamlı kabul edilerek değerlendirildi.

BULGULAR

Çalışmamızda ki öğrencilerin yaş ortalaması 21.15 olup, %65.5'i erkek, %34.5'i kız öğrencilerden oluşmaktadır. Nargile içen öğrencilerin %61.8'i hemşirelik, %20'si sağlık hizmetleri, %8.2'si de işletme bölümünde okumaktadır. Öğrencilerin %50.9'u 2. sınıftır (Tablo 1).

Tablo 1. Nargile İçen Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Dağılımı (n:110)

Sosyo-Demografik Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
<i>Erkek</i>	72	65.5
<i>Kadın</i>	38	34.5
Yaş ort ±ss (yıl)	21.15±2.06	
Okuduğu Bölüm		
<i>Hemşirelik</i>	68	61.8
<i>Sağlık Hizmetleri</i>	22	20.0
<i>İşletme</i>	20	18.2
Sınıf		
<i>1. Sınıf</i>	9	8.2
<i>2. Sınıf</i>	56	50.9
<i>3. Sınıf</i>	13	11.8
<i>4. sınıf</i>	32	29.1

Öğrencilerin %81.8'i nargileyi ayda bir kez içtiğini, %38.2'si bir seansta 1 saatten daha fazla kullandığını, %90.9'u arkadaşlarıyla birlikte içtiğini, %80.9'u arkadaşlarıyla paylaştığını, %63.6'sı da aromatik nargile kullanımını tercih ettiklerini belirtmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu nargileyi; bilinçli olarak (%40.9), rahatlamak için (%36.4) ve arkadaş etkisi (27.3) ile başladıklarını ifade ederken, %70.9'u nargilenin keyif verici olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 2).

Çalışmamızda öğrencilerin nargile ile ilgi bilgi düzeylerini gösteren bulgular Tablo 3'de gösterilmiştir.

Nargilenin sigaradan daha zararlı olduğu bilgisi ile öğrencilerin okudukları bölüm ($p < 0.01$) arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (Tablo4).

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN NARGİLE KULLANIM FAKTÖRLERİ

Tablo 2. Nargile İçen Öğrencilerin Nargile Kullanım Özelliklerine Göre Dağılımları (n:110)

Nargile Kullanım Özellikleri		Sayı (n)	Yüzde (%)	Nargile Kullanım Özellikleri		Sayı (n)	Yüzde (%)
İçme Sıklığı	<i>Her gün</i>	4	3.6	Nargile içme sebebi	<i>Arkadaş etkisi</i>	30	27.3
	<i>Haftada 1</i>	16	14.5		<i>Stres/sıkıntı</i>	15	13.6
	<i>Ayda 1</i>	90	81.8		<i>Özenti</i>	8	7.3
Bir kerede kullanım süresi	<i>< 1 saat</i>	37	33.6		<i>Merak</i>	19	17.3
	<i>1 saat</i>	31	28.2		<i>Rahatlama</i>	40	36.4
	<i>>1 saat</i>	42	38.2		<i>Sosyalleşmek</i>	29	26.4
Birlikte içilen kişiler	<i>Yalnız</i>	7	6.4		<i>Bilinçli olarak</i>	45	40.9
	<i>Arkadaşlarla</i>	100	90.9		<i>Evet</i>	78	70.9
	<i>Aile üyeleri ile</i>	3	2.7		<i>Hayır</i>	13	11.8
Arkadaş paylaşımı	<i>Evet</i>	89	80.9	<i>Kararsızım</i>	19	17.3	
	<i>Hayır</i>	21	19.1	<i>Aromatik</i>	70	63.6	
				Tütün tercihi	<i>Klasik</i>	11	10.0
					<i>Bitkisel aromatik</i>	29	26.4

Tablo 3. Nargile İçen Öğrencilerin Nargile Kullanımına İlişkin Bilgi Durumlarına Göre Dağılımları (n:110)

Nargile Kullanımına İlişkin Bilgi	Yüzde (%)
Nargile, sigaradan daha zararlıdır	41.8
Nargile kullananlarda akut fizyolojik ve sağlık etkileri görülebilir	62.7
Nargile kullananlarda kronik sağlık sorunları gelişebilir.	61.8
Kapalı ortamlarda kullanılan nargile, çevrede bulunan kişilere de zarar verir.	69.1
Her gün içmeyi ara sıra içildiğinde nargile zararlı değildir	42.7
Vakit geçirme araçları arasında daha güvenli ve ucuz bir yöntemdir	30.2
Nargile, bağımlılık yapmaz.	42.7
Nargile kullanımında; reşit olma zorunluluğu vardır.	50.9
Aromalı nargilelik tütün mamulü klasik ürününe göre daha az zararlı değildir.	41.8
Bitkisel nargilenin kapalı mekânlarda içimi diğer nargilelere göre serbest değildir.	39.1
Suyun filtreleme etkisinden dolayı daha az zararlı değildir	43.6

Tablo 4. Nargile içen öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri - nargile kullanım özellikleri - nargile bilgi düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği (n:110)

Okudukları Bölüm	Nargile içme sıklığı						Nargile zararlıdır			
	Her gün		Haftada 1		Ayda 1		Evet		Hayır	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Hemşirelik	0	0	8	50	60	66.7	33	80.5	35	50.7
Sağlık Hizmetleri	3	75	2	12.5	17	18.9	2	4.9	20	29
İşletme	1	25	6	36.5	13	14.4	6	14.6	14	20.3
p	0.008						0.003			

Nargilenin tüberküloz, herpes, hepatit gibi enfeksiyonları kişiden kişiye bulaştırma bilgisi ile öğrencilerin nargileyi başkaları ile paylaşma durumları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.01$) (Tablo 5).

Tablo 5. Nargile içen öğrencilerin nargile kullanım özellikleri – nargile bilgi düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği (n:110)

Nargilenin tüberküloz, herpes, hepatit gibi enfeksiyonların kişiden kişiye bulaşma	Nargile paylaşımı			
	Evet		Hayır	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Katılıyorum	67	75	9	42.9
Katılmıyorum	6	6.7	6	28.6
Kararsızım	16	17	6	28.6
p	0.004			

TARTIŞMA

Üniversiteli gençler, stresli ortamdan uzaklaşmak ve geçici olarak rahatlamak için çeşitli alanlara ve alışkanlıklara yönelmektedirler (19). Bu alışkanlıklardan biri de nargile kullanımımızdır (6,17). Eğitim durumu arttıkça nargile kullanımının daha da artması üniversite öğrencileri arasında giderek yaygınlaştığını göstermektedir (15). Çalışmamızda, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla nargile içtikleri saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda da benzer olarak, erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha fazla içtiği gösterilmiştir (5-7,14,15). Normalde erkeklerde daha yaygın olmasına rağmen, tat ve zevk vermesi, hoş giden aromatik katkı maddeleri içermesi, bazı kültürlerde sigaranın aksine nargileye karşı daha az kültürel kurallar göstermesi bayanlarda ve gençlerde kullanımını arttırmıştır (5,7). Kız öğrenciler nargileyi daha çok sosyalleşme aracı olarak görmektedirler (6). Genel olarak nargilenin 18-29 yaş grubunda daha sık kullanılması sosyal olarak birbirlerinden etkilendiklerini gösterebilir (5). Bununla birlikte yaş arttıkça nargile kullanımının da arttığı bildirilmiştir (15). İleri yaşlarda daha fazla kullanılmasını bağımlılık olarak yorumlayabiliriz. Çünkü nargile kullanımı, nikotin bağımlılığına götüren önemli bir geçiş kapısı olarak görülmektedir (1,3,6,7). Nargile içim süresinin uzun olması, sosyal hayatta rahatlıkla kullanımını engelleyeceği için nargile

kullanıcısı bir süre sonra nikotin bağımlılığından dolayı aktif sigara kullanıcısına dönüşmektedir (13).

Poyrazoğlu ve ark.'nın yaptığı çalışmada, mühendislik öğrencilerinin sağlık öğrencilerine göre daha fazla nargile içtikleri saptanmıştır (6). Bu çalışmada da en fazla nargile içen grubu hemşirelik öğrencileri (%61.8) oluşturmuştur. Hemşirelik öğrencilerinin sağlık üzerine olumsuz etkilerine yönelik daha fazla bilgiye sahip olmalarına rağmen daha fazla kullanmaları, kullanımı etkileyen başka faktörlerin üzerinde durulması gerektiğini düşündürmektedir.

460 nargile kullanıcısı ile yapılan bir çalışmada, katılımcıların % 38.4'ünün arkadaş etkisiyle, %18.4'ünün merak, %11.8'inin de aile üyelerinin etkisiyle başladıkları ifade edilmiştir (5). Çalışmamızda ise öğrencilerin %40.9'unun nargileye bilinçli olarak, %36.4'ünün rahatlamak, %26.4'ünün sosyalleşmek için ve %27.3'ünün de arkadaş etkisi ile başladıkları, %70.9'unun da nargile içiminden keyif aldıkları saptanmıştır. Nargilenin sağlıksız olduğunun kabul edilmesine rağmen keyif verici ve rahatlamaya olanak sağladığının düşünülmesi öğrencilerin stres durumlarında daha fazla kullanmalarına neden olabilir. Çalışmamızda ikinci sınıf öğrencilerinin daha yaygın (%50.9) nargile kullanmasını, ilk senenin genellikle arkadaş çevresi oluşturma ve üniversiteye uyum sağlama süreciyle geçtiğini, daha son-

raki yıllarda da özellikle ikinci sınıfta daha çok arkadaşlık, sosyalleşme gibi duygularının yön vermesinin etkili olduğunu düşünmekteyiz. Gençlerin özellikle sosyalleşmek ve arkadaşlarıyla keyifli zaman geçirmek amacıyla nargile içtikleri literatürde de desteklenmektedir (6). Nargile genellikle arkadaş toplantılarında veya aile üyeleri ile birlikte evde, bar veya kafelerde içilmektedir (1,6,9). Yürütülen bu çalışmada da nargile %80 kafelerde tüketilmektedir. Kafelerin nargileyi keyif verici bir madde olarak "Nargile Keyfi" adı altında görsel tabelalarla reklamını yapması, sunumu açısından (muzlu, vanilyalı, limon aromalı vb) zenginliğe sahip olması bu alanlarda kullanımını daha da cazip hale getirmektedir (3). Çalışmamızda da öğrencilerin %90.9'unun arkadaşlarıyla birlikte içmesi, nargilenin tek başına yapılmayan sosyal bir faaliyet olarak algılanması sonucu olabilir. Ayrıca öğrencilerin %30.2'sinin nargile için "Vakit geçirme araçları arasında güvenli ve ucuz bir yöntem olduğunu" düşünmesinin sosyalleşme çabasının bir açıklaması olarak yorumlanabilir.

Nargile, hafta sonu daha fazla (%75) tüketilmektedir (4), Sıklığı çalışmalarda değişiklik göstermektedir (5,6). Gerçekleştirilen bu çalışmada öğrencilerin %81.8'inin ayda bir kez içtiği, %38.2'sinin bir seansta 1 saatten daha fazla kullandığı, tütün tercihi olarak da %63.6'sının aromatik nargileyi tercih ettiği saptanmıştır. Aromatik tütün, nargileyi endüstriyel hale getirip ticarileştirerek ulaşılabilirliğini kolaylaştırmıştır (2,4,5). Bunun yanı sıra nargilenin meyve aromaları ile tadının ve kokusunun güzelleşmesi tütünde bulunan zararlı toksinlerin sağlıklı gibi algılanmasına neden olup daha çok tercih sebebi olmasına imkan sağlamaktadır (1,7).

Nargilenin sağlık üzerine birçok akut ve kronik olumsuz etkileri vardır (1,2,12). DSÖ Küresel Tütün Salgını Raporu'nda da nargile kullanımının akciğer hastalığı, kardiyovasküler hastalık ve kanser ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (12,14). Sağlık üzerindeki etkilerinin incelendiği bir meta analiz çalışmasında akciğer

kanserine ek olarak, solunum hastalıkları, düşük doğum ağırlıklı bebek ve periodontal hastalıklarla önemli bir ilişkisi bulunmuştur (16). Bir sistematik derlemede de; oral, özafagus, mide, mesane kanserine, kronik obstrüktif akciğer hastalığına (KOAH), kardiyovasküler, serebrovasküler hastalıklara, kronik rinit, gastroöfagal reflü, osteoporoz ve mental durumda bozukluklara yol açtığı belirtilmiştir. Gebelik süresince nargile kullanan annelerin çocuklarının düşük doğum ağırlıklı, düşük Apgar skorlu ve solunum sorunlarıyla doğabileceği literatürde de belirtilmiştir (12). Nargile kullananların akciğer fonksiyonlarında tütün kullanmayanlara göre %30 azalma olduğu ve nargile ile birlikte sigara kullananlarda bu oranın %40 olduğu bildirilmektedir (20). Bunların yanısıra kalp damar hastalıkları ile de ilişkisi olduğu bilinmektedir. Diğer olası sağlık sorunlarından biri de, nargile kullanımının sebep olduğu bulaşıcı hastalıkların yayılma riskidir (1,2,12). Nargilenin tekrar kullanılabilirliği ve çoğu kültürde yaygın olan aynı ağızlığı paylaşmaktan dolayı; tüberküloz, herpes ve hepatit gibi enfeksiyonlar bulaşabilmektedir (1-3). Nargileye bağlı pasif içicilik nedeniyle yanında nargile içilen çocuklarda da, kulak, üst solunum yolu enfeksiyonları, astım, ani bebek ölümü sendromu gelişebileceği bildirilmiştir (2). Çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğu nargile kullananlarda akut (%62.7) ve kronik sağlık sorunlarının gelişebileceğini (%61.8) ifade etmektedirler. Çalışmaya katılanlarının %61.8'inin hemşirelik bölümü öğrencilerinden oluşması ve bu konuda daha fazla bilgi birikimine sahip olmaları sorulara genel olarak doğru cevap vermiş olduklarını gösterebilir. Fakat çalışmamızda, "Bitkisel nargilenin kapalı mekânlarda içiminin diğer nargilelere göre serbest olup-olmadığı" ve "Suyun filtreleme etkisinden dolayı daha az zararlı olup-olmadığı" sorularına %30-35 oranında "kararsızım" yanıtının verilmesi öğrencilerin genel olarak nargilenin zararları ile ilgili daha yüzeysel bilgilere sahip olduklarını halen önemli konularda bilgi eksiklikleri olduğu görüşünü desteklemektedir. Ankara'da 14-44 yaşlar

arasında (%55'i 18-24 yaşlarda) 273 kişinin katıldığı bir çalışmada, nargile kullananların %27.1'inin nargilenin zararları konusunu net olarak bilmediği ve %18.3'ünün de nargilenin herhangi zararlı etkisi olmadığını düşündüğü tespit edilmiştir (21). Yapılan çalışmalarda da nargile içicileri nargilenin, daha az zararlı olduğunu ve bağımlılık yapmadığını ifade etmişlerdir (4,5,7). Nargile içmeye başladıktan sonra, suyun renginin değişmesi kişileri nargilenin zararsız olduğu düşüncesi ile yanıltmaktadır. Oysa ki, su zehirli maddeleri süzmez, aromanın karıştırılması ve dumanın soğuması içindir (3). Çalışmamızda öğrencilerin çoğunluğu nargilenin sigaradan daha zararlı olduğunu (%41.8) ancak bağımlılık yapmadığını (%42.7) ifade etmişlerdir. Bağımlılık yapmadığını çoğunluğunun keyif ve rahatlama için ayda 1 kez kullanmalarına bağladıklarını düşünmekteyiz ki çoğunluğu da her gün içmeyi ara sıra içildiğinde nargilenin zararlı olmadığını ifade etmişlerdir. Nargilenin sağlık üzerine olumsuz etkileri konusunda toplumun yeterli bilgiye sahip olmaması, güvenilir olduğuna dair yanlış bir düşünce geliştirmelerine neden olmaktadır. Gençlerin büyük çoğunluğu nargileyi bir tütün ürünü olarak görmediklerinden dolayı sağlığa zararlı olmadığını, her gün içmeyi arada sırada içtikleri takdirde herhangi bir olumsuz sonuçla karşılaşmayacaklarını düşünmektedirler (1,15). Oysaki 45 dakika ile 1 saat süren nargile oturumu sırasında çok sayıda zehirli madde içeren dumanı soludukları için arada sırada içseler bile zarar görebilecekleri belirtilmektedir (1). Çalışma-

mızda, öğrencilerin nargileyi başkalarıyla paylaşma durumları ile nargilenin hastalık bulaştırma bilgisi arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.004$). Öğrencilerin bulaşma konusunda bilgilerinin olmasına rağmen arkadaşlarıyla paylaşmaları nargilenin sosyalleşme gereksinimine hitap ettiğini de göstermektedir.

Çalışmamızda, üniversite öğrencilerinin nargile kullandıranı etkileyen faktörler arasında, özellikle zararları konusunda yeterince bilgi sahibi olunmaması ve sosyalleşme aracı olarak kabul görmesi yer almaktadır. Bu nedenle, nargile kullanımı ile ilgili var olan yanlış algıları düzeltmek, bilgi düzeyini arttırmak ve olumlu sağlık davranışları kazandırmak için sağlık eğitimini yaygınlaştırmak, desteklemek ve geliştirmek son derece önemlidir. Nargilenin kafe ve kamusal alanlarda rahatlıkla kullanılmasını yasaklayan politikalar tüketiminin önlenmesine ve azaltılmasına yardımcı olabilir. Bunun yanı sıra okul çevrelerinde bu tür kafelerin, kanunlar doğrultusunda açılmaması için yerel yönetimlerin hassasiyet göstermesi, aromatik nargile kullanımına yönelik kısıtlayıcı yasal düzenlemelerin oluşturulması, kafeler de denetimlerin sıklaştırılması nargilenin sosyalleşme aracı olarak görülmesini engelleyebilir. Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme aracı ve bilgi düzeyi dışında nargile içimini etkileyen durumları çalışmada göz önüne alınamamıştır. Bu nedenle üniversite öğrencilerinin nargile kullanımını etkileyen faktörleri kendi algıları açısından değerlendirebilmeleri için niteliksel çalışmalara yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Çakmak V, Çınar N. Gençlerde Yaygınlaşan Nargilenin Sağlığa Etkileri. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi 2014; 2(3): 43-50.
2. Uyanusta FÇ. Dünyada ve Türkiye'de Nargile Kullanımı ve Güncel Durum. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 2016; 25: 7-12.
3. Asma S, Gereklioğlu Ç, Korur A, Kurtaran H, Solmaz S. Nargile Kullanımı: Gençler İçin Sinsi Tehdit. TJFM&PC 2016; 10(2): 91-95.
4. Smith-Smione S, Maziak W, Ward KD, Eissenberg T. Waterpipe tobacco smoking: knowledge, attitudes, beliefs, and behavior in two US samples. Nicotine Tob Res. 2008; 10(2): 393-8.
5. Erbaydar NP, Bilir N, Yıldız AN. Knowledge, behaviors and health hazard perception among Turkish narghile (waterpipe)-smokers related to narghile smoking. Pak J Med Sci 2010; 26: 195-200.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN NARGİLE KULLANIM FAKTÖRLERİ

6. Poyrazoğlu S, Sarlı S, Gencer Z, Günay O. Waterpipe (narghile) smoking among medical and non-medical university students in Turkey. *Ups J Med Sci* 2010; 115: 210-6
7. Hassoy H, Ergin I, Davas A, Durusoy R, Karababa AO. Sağlık meslek yüksek okulu öğrencilerinde sigara, nargile, sarma tütün kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve öğrencilerin sigara, nargile, sarma tütüne başlama ve sürdürme konusundaki görüşleri. *Solunum Dergisi* 2011; 13(2): 91-9.
8. Momenabadi V, Kaveh MH, Hashemi SY, Borhaninejad VR. Factors Affecting Hookah Smoking Trend In The Society: A Review Article. *Addict Health, Spring* 2016; 8(2): 123-35.
9. Sterling KL, Mermelstein R. Examining Hookah Smoking Among a Cohort of Adolescent Ever Smokers. *Nicotine & Tobacco Research* 2011; 13(12): 1202-9.
10. Eissenberg T, Shihadeh A. Waterpipe Tobacco And Cigarette Smoking Direct Comparison Of Toxicant Exposure. *J Prev Med* 2009; 37(6): 518-23.
11. Maziak W. The global epidemic of waterpipe smoking. *Addict Behav.* 2011; 36(0): 1-5.
12. El-Zaatari ZM, Chami HA, Zaatari GS. Health effects associated with waterpipe smoking. *Tob Control* 2015; 0: 1-13.
13. Sezer RE, Pıçak YK. Tütün mücadelesi için yeni bir tehdit: aromatik nargile. *Cumhuriyet Tıp Derg* 2011; 33: 133-43.
14. Jawad M, Choai E, Brose L, Dogar O, Grant A, Jenkinson E, McEwen A, Millett C, Shahab L. Waterpipe Tobacco Use in the United Kingdom: A Cross-Sectional Study among University Students and Stop Smoking Practitioners. *PLOS ONE* 2016; 1-5.
15. Amrock SM, Gordon T, Zelikoff JT, Weitzman M. Hookah Use Among Adolescents In The United States: Results Of A National Survey. *Nicotine & Tobacco Research* 2017; 16(2): 231-7.
16. Akl, EA, Gaddam S, Gunukula, SK, Honeine R, Jaoude PA, Irani J. The effects of waterpipe tobacco smoking on health outcomes: A systematic review. *International Journal of Epidemiology* 2010; 39: 834-57.
17. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye 2012 Ankara-2014.
18. Evrengil E. Nargilelik Tütün Mamulü Piyasasında Kayıtdışı Ekonomi, Yasadışı ve Ticari Sunum Açmazı. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 2016; 25: 13-22.
19. Filiz Z. Üç yönlü log-lineer modeller ile üniversite öğrencilerinin sigara, alkol ve nargile içme nedenlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2006; 8(2): 225-50.
20. Örsel O. Tütün İçeriği, Farmako kinetiği ve Tütün Ürünleri. (Ed: Aytemur ZA, Akçay Ş, Elbek O.) *Tütün ve Tütün Kontrolü, Toraks Kitapları.* İstanbul: Aves Yayıncılık 2010; 10: 137-43.
21. Subaşı N, Bilir N, Erkan İ. Nargile içenlerin nargile konusunda bilgi tutum ve davranışları. *Toraks Dergisi* 2005; 6: 137-43.

Yazışma Adresi:

Dr. Ayşegül Kahraman
Adnan Menderes Üniversitesi Söke Sağlık
Yüksekokulu, Hemşirelik, Aydın, Türkiye
kahramanaysegul@yahoo.com
